

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

Apare DUMINECA

<p>Prețul Abonamentului: Pentru Austro-Ungaria pe an . . 10 coroane " " " " pe 1/2 an . 5 " " " România și străinătate pe an 14 franci " " " " " " pe 1/2 an 7 " "</p>	<p>Prețul inserțiunilor: Pentru publicațiuni oficiale, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor. de aci în sus 10 cor.</p>	<p>Corespondințele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ” iară banii de prenumerațiune și inserțiuni la ADMINISTRAȚIA Librăriei și Tipografil diecesane în Caransebeș</p>
---	--	--

Procesul episcopului I. I. Clain

studiu de

George Bogdan-Duică

(continuare)

VIII.

Comisiunea, care avea să asculte pe Clain era compusă din consilierii *Managetta*, *Wöber*, *Koch*, apoi *Cozma* și *Csató*; ea era instituită dela 16 Noiembrie 1744. Atâta spune Rosenfeld despre compoziția ei, fără a înșira măcar pronumele membrilor. Barițiu fără a ști din cine era compusă declară pe nevăzute că ea era alcătuită din „adversari declarați” ai lui Clain¹⁾. Noi avem cu totul altă impresie. Ioan George Managetta, un bătrân consilier de curte și conferență (*Hof- und Konferenz-rath*), fusese multă vreme referent în consiliul de stat (*Staatsrath*); în 1722, 1728 și 1729 fusese al treilea comisariu la dieta Ungariei, unde era vorba de sancțiunea pragmatică²⁾. Consilierul Ignatz Koch era un bărbat cu mare influență la curtea Mariei Teresiei. Atât Koch, cât și Toma Augustin Wöber au fost pentru meritele lor indigenați și în Transilvania, la 1753³⁾. Este posibil că meritul de a fi fost judecători ai lui Clain nu va fi fost așezat între cele mai din urmă, când în dieta Ardealului s'a vorbit de indigenarea lor, dar sigur este, că în aceea comisie ei intraseră tocmai în puterea situației lor eminente și a priceperii lor în afaceri. Eu găsesc deci și în numirile din comisie o nouă probă de serioșitatea, cu care era tratată la Curte chestiunea lui Clain. Cozma și Csató erau și ei bine inițiați, pricepuți, temeinici în afacerile țerilor

noastre. Pe Iosif Cozma îl găsim de pildă subscriind, ca oficial c. r., diploma lui Carol VI din 21 August 1738, rescriptul din 9 Sept. 1743 al Mariei Teresiei¹⁾ alte multe acte de importanță în dezvoltarea mișcării religioase, cu care se complicase afacerea lui Clain. Asemeni pe Csató. Nu putea fi deci vorba de adversari — deși unii vor fi fost; înainte de toate era vorba de oameni cunoscători ai afacerilor și — de reprezentarea și a Curții în comisie. Aceste vorbe din urmă le putem scrie fără șovăire îndată ce întâlnim aici numele lui Managetta și Koch.

Comisiunea aceasta avea misiunea să culeagă dela Clain informațiunile trebuincioase, rămânând ca după aceea să se dea curs, de va fi de lipsă unei cercetări, și în formă incontestabile. Întrebările ei probează, că intențiunea era să se bifurce cercetarea în una politică și alta canonică.

IX.

Întâia ședință a comisiei se țină în 16 Noiembrie.

Clain a contestat legalitatea forului acestei comisii, precum în 22 aceeași lună a contestat-o și Petru Aron; a refuzat să se supună unui examen formal; a respuns însă dând informații cu precauțiunea de a le putea retrage pe viitoriu.

Clain comunică părerea sa asupra stărei religioase în Ardeal, cum o văzuse și cum i-se scriea după ce a plecat. Ca principală cauză a abandonării unirii el numi: neîmplinirea privilegiilor promise Românilor uniți și simplitatea popilor. El făcu și o descriere a persoanelor mai marcante din țeară și din țerile vecine, care luptă contra unirii.

Trecând la afacerile sinodale din 1744, el informă comisiunea în chipul arătat mai sus²⁾, despre conchemarea sinodului.

¹⁾ *Părți alese*, I, 429.

²⁾ *Wurzbach, Biographisches Lexicon*, XVI, 382—383.

³⁾ *Incze J. Erdélyország újabb országgүйlési végzései*, p.

¹⁾ *Nilles*, II, p. 553—540, 548—555.

²⁾ Sub VI.

Despre propozițiunile sale Clain a vorbit foarte pe scurt și numai după oare-care esitare — *cunctando*. A spus, că sinodul a fost consultat în ce mod s'ar putea domoli turburările iscate, o chestiune în adevăr pusă în sinod la punctul 4¹⁾, dar despre care P. Dályai a uitat (ori a fost pus se uite), că ce au decis, astfel că aici nu putem controla cu el adevărul ori neadevărul celor raportate de catolici și guvern. Apoi, mai zise Clain, el a raportat în sinod ce a putut isprăvi la Viena cu cheltuiala clerului și că, trebuind a veni iarăș la Viena, a cerut din nou ca tot clerul să poarte cheltuiala.

De ce se fi esitat Clain? De ce a dat un raport așa de scurt? Față de numeroasele amărute, pe care le-a dat relativ la starea unirei și cauzele decăderii ei, rezerva lui Clain la a doua chestiune, bate și azi la ochi, necum atunci. El se ferea de amănuntele, la cari ar fi putut deveni străvezie *politica* sa. Așa se pare. De oarece un cas l'a mărturisit și el, și casul dovedea o lipsă de energie în această privință. El însuș povestă adecă comisiei, că sinodul a fost mișcat, când mai mulți poporenii cereau popi neuniți, iar la întrebarea episcopului pentru ce îi cer, au exclamat: „*Noauă toate ni le promiteți și ne mințiți!*” Clain spune apoi însuș, că el nu i-a putut domoli în sinod, dar în mod particular i-a împecat pe acei oameni, chemându-i la sine. De ce se nu-i fi putut împeca în sinod, când alte argumente nu avea nici la sine acasă, decât tot aceleași? Aceasta este o mărturisire, care nu exclude impresia, că în sinod Clain nu a fost atât de zelos, cum ar fi putut să fie, și deci că a *voit* să nu fie. „Esitarea” de a explica astfel de scene caracteristice ar deveni explicabilă.

Din întâia ședință comisiunea a primit deci impresiunea, că episcopul a procedat în vre-un chip de care nu vorbește bucuros. Cu atât mai stăruitoare trebuie să-și propuie a fi ea la ședințele următoare.

A doua ședință a comisiunii era sorocită pe 7 Decembrie 1744²⁾. Partea cea mai interesantă, a depozițiilor lui Clain acum ar fi fost să se facă. Clain însă n'a mai apărut înaintea comisiei. Prin Aron și agentul Hardt el contesta canonicitatea forului și comunică, că însuș nunciul papal din Viena i-a interzis de a mai apare și a răspunde. Dar el adause, că dacă punctele i-se vor comunica în scris, va răspunde.

Comisia îi trimise lui Clain un răspuns foarte grav; ea îl somă să răspundă până a doua zi, dacă vrea să apară înaintea comisiei și „*dacă vrea să se supună Domnului țării, ca rege apostolic, având puterea de a porunci, și prin urmare dacă vrea să răspundă la punctele restante;*” după-ce comisia arată inconștientă de-a nu voi să vorbească ce ești gata a scrie, ca și cum a scrie co-

misiei nu ar fi tot atât de prejudicios canoanelor, cum ar fi a vorbi înaintea ei, ea adause: „și dacă nu ar voi să răspundă, comisia trebuind să raporteze Majestății Sale, judece însuș episcopul, dacă prin aceasta își mai îndreaptă ori își mai strică cauza sa.”

Nu mai erau nici două zile întregi până să plece Clain din Viena la Mariazell, renumitul loc de peregrinagiu din Stiria.

În acest interval scurt s'a petrecut, dacă s'a petrecut, faptul înfricoșării lui Clain printr'un preot, după al cărui sfat ar fi fugit Clain³⁾. Din notițele lui Rosenfeld, vedem că episcopul Clain a convenit în Viena, după cum spuse agentul Hardt, cu nunciul papal, cu cardinalul arhiepiscop al Vienei⁴⁾, cu ministrii, și mai de curând cu prințul Cantacuzen, care ședea într'un suburbiu și dela care cu un an mai înainte Clain primise un ordin al s. George. Cu cine anume a convenit el între 7 și 9 Decembrie nu aflăm, și prin urmare data lui S. Clain rămâne necontrolabilă. Între persoanele numite la tot cazul nu putem găsi, nici căuta pe preotul instrument al neprietenilor.

Dar nici nu este important să scim cu cine convenise Clain. Este mai probabil, că ideea de a merge la Roma a fost a lui proprie, de oarece aflăm că el nu odată, ci adeseori exprimase acel gând către vicariul Aron, motivându-l cu teama să nu i-se întempe ceva rău, având el mulți dușmani⁴⁾.

Clain fugise în 9 Decembrie; în 10 Decembrie punctele cerute de Clain în scris i-se și trimiseră sub data 10 Decembrie 1744 prin portarul cancelăriei transilvane; dar portarul nu l-a mai găsit⁵⁾

Curios este ce urmează. În 10 Decembrie se află de fuga lui Clain; iar comisia se întrunește iarăș abia în 22 Decembrie 1744, abia după 12 zile, când sunt ascultați Petru Aron, și agentul Hardt. Aron spuse, că episcopul seu a plecat din 9 Decembrie la Mariazell, spunându-i că de va fi prea frig se va întoarce din cel dintâiu oraș mai de aproape; că înainte de plecare i-a dat lui și secretariului său român bani de drum, să se poată întoarce în Ardeal, dacă el ar întârzia mai mult. Aron adause ce am spus mai sus despre el, vorbind despre paternitatea ideii de a pleca la Roma și Hardt spuse informațiile de mai sus asupra societății, în care el îl scia pe Clain în Viena.

(Va urma)

¹⁾ Chestiunea aceasta este explicată la *Barifju*, (*Părți alese*, I. 429—430) așa: „Am văzut și noi și am citit în junia noastră epistola autografă a episcopului adresată la Blaj, în care numise pe un *Cserei* dela cancelaria Curții, care mersese la dânsul ca să-i descopere toată mânia împărătesei, iară după aceea îi dete consiliu ca să-și vadă de cap. Au putut să fie prea bine și un popă și un mirean intrigant.”

²⁾ El era Kollonics, care moare abia în 12 April 1751 (*Czörnig*, *Ethnographie*, I. 154) și care asista deci la pericolele ce amenințau opera sa.

³⁾ Mărturisirea lui Aron, care a fost chemat, ca și Hardt, în 22 Decembrie înaintea comisiei.

⁴⁾ Rosenfeld după *Hof-Kanzlei-Zahl*, 248: 1744.

¹⁾ Vezi adausul Nr. 4.

²⁾ Vezi adausul Nr. 7.

Fost'a sântul Petru în Roma.

(Continuare.)

Să vedem acum, oare n'a putut să vină S. Petru la Roma după anul 61 al erei vulgare? S. Pavel a petrecut în Roma doi ani. Cartea faptelor apostolilor zice; „S. Pavel au petrecut doi ani în casa închiriată de el: unde primia pre toți cei-ce mergeau la el, predicând împărăția lui Dumnezeu, și învățând lucrurile despre Cristos cu toată libertatea, fără ca să-i fie fost oprit aceasta“ (XXVIII, 30—31). Acum, e preste toată îndoielă, că el de aici a scris mai multe epistole. A scris către Filimon, zicând: „Te salută Epafra, soțul meu de prinsoarea pentru Isus Cristos, Marcu, Aristarc, Demade și Luca, ajutorii mei“ (22—33). Și ce ce zice despre S. Petru? Nimic! Dacă pe timpul acesta s'ar' fi aflat el în Roma, oare S. Pavel nu l'ar fi pomenit între consoții apostoliei sale? Mai departe, a scris către Coloseni, și la închierarea epistolei zice: „Vă salută Aristarc, soțul meu în prinsoare, și Marcu, nepotul lui Varnava, despre care ați primit recomandare: dacă sosese la voi, să-l primiți bucuroși: și Isus, cel drept“... (IV, 11). Aici S. Pavel vorbește despre toți aceia, cari se află în jurul lui, cari îi sunt de razim în lucrările lui: și cum se întemplă, că despre S. Petru nu amintesc nici un cuvânt? E clar, că S. Petru nu era pe atunci în Roma. În fine, toți admit că epistoala a doua către Timoteiu a fost scrisă din Roma în anul 66 din era creștină, cu puțin înainte de ce ar' fi suferit martiriul. Acum, în numita epistoală se află scris: „Grăbit-vă să veniți cât de curând la mine. Pentru că Demade m'a lăsat preferind secolul aceasta, și s'a dus la Tesalonica, Crescente în Galația, Tit în Dalmatia, singur numai Luca au rămas cu mine... La epărarea mea cea dintâie nici unul n'au fost pentru mine, toți m'au părăsit, să nu le fie imputat“ (IV, 8—11—16). Așa, că dacă S. Petru ar' fi fost în Roma, cum s'ar' fi putut văita S. Pavel, că singur numai Luca a rămas cu el, că cu ocaziunea primei sale apărări toți l'au abandonat? Sau doară apostolul Petru ar' fi comis păcatul de a-l fi părăsit? — Era în prinsoare; vor zice teologii catolicismului. E bine dar' atunci S. Pavel de bună-samă ar' fi amintit în epistola sa despre prinsoarea coapostolului, precum a amintit lui Filimon prinsoarea lui Epafra, și către Coloseni prinsoarea lui Aristarc, carele era închis împreună cu el. Prin urmare trebuie să conchidem, că în anul, în carele a fost scrisă epistoala aceasta, S. Petru n'a fost sosit încă la Roma. Ci anul, în care s'au scris epistoala aceasta, era anul 66 al erei creștine, pe care an cade, după teologii catolicismului, timpul martiriului S. Petru. Așadar, pe cât putem deduce din s. Scriptură, nu e adevărat, că S. Petru să fie fost cândva în Roma și aici zăși fie fixat reședința sa.

Și chiar' abstragând delă toate, câte am zis până acuma aflăm din s. scripturi, că S. Petru, voind a rămânea fidel misiunii speciale, ce a primit delă Cristos, nu putea să vină la Roma, ca aici să stabilească locul de reședință. Se vedem, oare adevărat este acesta? În epistola sa către Galateni, S. Pavel scrie următoarele: „Nu este nici o deosebire între mine și între cei-ce avem autoritate mai mare, (ori-ce să fie fost ei: D.-zeu nu bagă în samă cele

din afară ale omului), pentru-că nimic nu mi-au adus mie aceia, cari aveau autoritate mare. Ci din contră, văzând cumcă mie mi s'a încredințat evangeliul pentru cei tăiați împrejur, (pentru că el a dat lui Petru apostolatul pentru cei tăiați împrejur; precum lui Petru pentru cei tăiați împrejur, l'a dat și mie pentru neamuri) și recunoscând darul, ce mi s'au împărțit mie, Iacob, Chefa și Ioan, cari au fost ținut de stâlpi, ni-au întins dreapta de legătură mie și lui Varnava, și așa noi pentru neamuri, iară ei pentru cei tăiați împrejur“. (II, 6—9.). E adevărat, că apostolii, fără deosebire au căpătat delă Christos poruncă de a merge în toată lume și a predica evangeliul la toată zidirea, dar' aceste cuvinte în epistoala către Galateni ne arată și aceea, că S. Petru au primit și o misiune specială adică aceea, de a predica Evangeliul la cei din tăierea împrejur. Stând așa lucrul, cum ar' fi putut scrie apostolul neamurilor, că lui Petru i-s'a încredințat evangeliul tăierii împrejur, că darul lui D.-zeu ar' fi lucrat puternic în inima lui Petru pentru apostolatul dintre iudei, dacă S. Petru ar' fi venit la Roma, aici și-ar' fi instalat reședința în orașul celor netăiați împrejur, orașul păgânilor? Sau că el n'a ascultat de porunca, ce o-a căpătat delă Cristos? Cartea faptelor Apostolilor ne arată, ce și cât a lucrat Petru, conform misiunii sale speciale pentru cei din tăierea împrejur, iară epistola lui scrisă din Babilonia, „cătră cei-ce șed în țeri străine, împraștiați prin Pont, prin Galația Capadocia, Asia și Bitinia“ (I. Pet. I, 1), ne arată, că reședința lui a fost în centrul dispersiunii israelitice. — Nici că ajută ceva aceea, ce afirmă teologii catolicismului și alții, cari despre aceasta epistolă zic, că datul din Babilonia este numai un dat metaforic, ca așa reședința lui adevărată, Roma, să rămână necunoscută, ca să nu cadă în mâna prigonitorilor. Dar' oare mai era Petru tot acel apostol fricos, carele de trei ori l'au tăgăduit pre stăpânul său? Nu era el apostolul curajos, carele în ziua cea dintâie a Rusalilor au predicat cu atâta tărie în Ierusalim? El a fost, carele înaintea judecătorilor au pus întrebarea: „Judecați, oare nu se cade a asculta mai virtos de D.-zeu, decât de voi? (Fapt. ap. IV, 19). Și nu au nici o valoare aserțiunile celorlalți scriitori, fiind acele toate combătute și resturnate prin oameni învățați și pătrunzători în sensul s. scripturi, și cunosători ai timpurilor acelora, celor vechi. Iacă ce zice savantul Michaelis: „E stranie întipuirea aceea, că după ce un apostol și-au dat epistoala sa din Babilonia, i-a căzut cuiva în minte, să dea un sens mistic cuvântului acestuia, în loc să o primească în sensul literal și propriu, de oare-ce în secolul prim Babilonia antică a existat încă. E drept, că în comparațiune cu cea de pre timpul lui Nabucodonosor se putea numi desolată, totuși din cele ce ni le șpune Strabo, ea nu era nici o grămadă de ruine, nici lipsită de locuitori, limbajul simplu al epistolelor nu admit figurile poetice, și deși se poate admite într'o poezie scrise spre celebrarea Göttingei, ca ea să se numească o nouă Atenă; totuși dacă un profesor delă aceasta universitate pe o epistola a sa scrisă din Göttinga, ar' pune datul: Atena, s'ar' arăta atât de naiv, de s'ar' face ridicol. Așa deși în limbajul poetic al Apocalipsei se poate admite metafora

Babiloniei: totuși într-o epistolă simplă și serioasă, nu se poate admite, ca S. Petru să se fi folosit de metaforă ci au scris în sensul liberal al stilului epistolar". — Ci tradițiunea ss. Părinți este în favorul opiniunii teologilor catolici! Oare Eusebiu, s. Hieronim și alți părinți ai bisericii n'au învățat aceiași? Ce lucru ciudat! Pare că trebuie să pornim pururea după părerile altuia? Înainte de toate, Eusebiu n'a afirmat, că așa au fost preste toată îndoiala: reproduce notiția aceasta ca o simplă opinie, și chiar' exprimă, că metafora aceea i-se pare încâtva siliă. Trebuie să se scie apoi, că consentimentul S. Hieronim și a celorlalți Părinți atârnă dela cuvintele aceste ale lui Eusebiu, dela care au luat cu toții acea notiță. Asa că acel consentiment mare și general e asemenea unei mulțimi de persoane, cari repet ca adevărată o poveste pentru-că o-au auzit vorbindu-o, repetându-o dela unul și același om. Ce ajunge în asemenea cas cuvântul alor mii și mii de oameni? Nimic. Apoi, e preste toată îndoiala, că între scriitorii înainte de Eusebiu nici o amintire nu se face despre metafora aceasta și e asemenea cert, după-cum ne spune Clarke, că scriitorii cei mai deaproape de Babilonia, ca și Siriicii și Arabii au fost de părere, că denumirea aceea trebuie să se ia în sens literal.

Așadar e preste toată îndoială, că chiar' abstragând dela argumentele cronologice, deduse din s. Scriptură, din cuvintele s. Pavel, scrisă în epistoala către Galateni, se poate deduce, că s. Petru, dacă voia să fie, precum întru adevăr au și fost, credincios misiunii speciali, ce au primit dela Isus Cristos, n'a trebuit, și n'a putut să vină în Roma, ca aici să-și instaleze resedința sa.

III.

Acum, după ce din s. Scriptură am demonstrat, că au fost imposibil, ca s. Petru să fie venit la Roma, și aici să-și fie întemeiat Pontificatul, voim să vedem, oare în timpurile cele mai aproape de ss. Apotoli crezutului s'au ori nu asemeni lucruri? Teologii catolicismului zic că da, iar' noi suținem, că nu. Să vedem cine are drept

Ei citează trei documente: 1. Epistola s. Clemente către Corinteni; 2. Epistola s. Ignatie către Romani; 3. Autoritatea lui Papias.

Epistola s. Clemente către Corinteni.

Aceasta epistolă celebră au fost scrisă fără îndoială înainte de anul 70 al erei creștine, pentru-că grăiesce despre templul din Ierusalim și despre ceremoniile iudaice ca și despre lucruri încă existente. În aceasta epistolă nimic nu este, ce, după-cum pretind teologii catolicismului, să se referească la călătoria s. Petru la Roma și numai din un pasagiu, a cărui autenticitate o trag la îndoială criticii, se deduce, că pe acel timp s. Petru și Pavel au fost deja morți. Iacă cuvintele: „Petru, din ură, fără-de-lege a susținut munci grele, și după-ce în modul acesta a pus mărturie, s'a dus la locul mării, ca și-a meritat. Pavel, prigoniit de asemenea ură, au susținut lupta răbdării, fiind de șapte-ori legat în lanțuri și biciuit, și bătut cu petri. Predicătoriu în re-

sărit și în apus, au mărturisit înaintea stăpânilor și după aceste au eșit din lume, și s'au dus la locul sânt." Acum ce și unde e zis aici ceva despre venirea s. Petru în Roma, și despre pontificatul lui? Din contră în un mod de totul vag se exprimă s. Clemente despre Petru: zice numai, că au murit, mărturisind credința lui Isus Cristos, dar' nu zice nici nu lasă a se putea deduce, că el să fie murit în Roma. Iară dacă e adevărat aceea, ce susțin mai mulți critici, că textul citat e interpolat pre cum ne spun Coteleriu și Gallandi, ar' fi întru adevăr surprinzătoriu silențiu despre moartea celor mai celebri doi apostoli, admitând, că aceea s'ar' fi întemplat aci în Roma, sub ochii lui, și deși ar' fi avut ocaziune foarte binevenită se vorbească despre acea moare. La tot cazul pasagiul citat e dovadă, că s. Clemente n'a crezut, că s. Petru să fie fost cândva în Roma și aici să fie întemeiat Pontificatul.

(Va urma)

Biserica română gr. or. din Alibunariu

După învingerea multor greutăți tehnice, cauzate prin nefavorabila formațiune geologică a terenului, încă în toamna anului trecut s'a executat fundamen-tarea acestei monumentale biserici, iar în acest au zidurile s'au înălțat până sus, încât sâmbătă în 14/26 l. c. în ziua sâmbătoarei „Înălțarea crucii“ opera s'a putut încorona prin rēdicarea simbolului creștinătății pe vērful imponentului turn nalt de 42½ metri.

Se înțelege, că la aceasta ocaziune înălțătoare de inimă deosebit pentru Românii din Alibunariu au avut loc ceremoniile și festivitățile îndatinat. În prezența unui public numeros, crucea s'a sântit prin parohul local părintele *Nicolae Popoviciu*, conducând cântările învătătoriul *Teodor Petrișor*. Întrē alți onorațiori au fost de față și președintele comitetului parohial d. Jiva (Trăilă) Murgu și primariul comunal, de toți stimatul și iubitul Domn *Marcu Borlovan*, a cărui pept era decorat, pe lângă medaila de rebel și cu crucea de aur pentru multele servii făcute comunei sale natale în un lung șir de ani ca primariu comunal.

Conform programei de edificare *turnul* se va acoperi cu aramă încă în decursul acestei toamne, provēzēnduse cu *parafulger*, iar construirea puternicei cupole de deasupra spațiului central al corabiei, precum și celelalte boltituri interne, apoi: lipirea și netezirea zidurilor și executarea lucrărilor de profesioniști rămân rezervate pentru anul viitoriu.

Acest frumos edificiu bisericesc se zidește în *stil romanic* după planurile și sub conducerea inginer-arhitectului *Adrian Diaconovici* din Bocșa-Montană, executând lucrurile de zidarit maestrul *Iosif Stark*, iar cele de lemnărit măiestrul *Sebastian Kittinger* ambii din Vērșeț.

Prețul zidirei trece ceva peste 40.000 fl. Cărămidă s'a întrebuițat până acuma mai mult de 500.000

tot material escelent. Grosimea fundamentelor dela zidirile spațiului central e de $5\frac{1}{2}$ lungime de cărămizi=1.7 m. având încă întărituri de pilastri la cele 4 colțuri, pe cari se rezimă cupola cea mare. *Esteriorul* bisericii noastre încă de acum în stadiu neterminat, se presenta cu ceva mai original și estetic de cum eram îndatinați să vedem edificândă-se biserici române prin aceste părți; impresiuni foarte bune fac conturile frumoase ale turnului, apoi succesa grupare a ferestrelor și deosebit *colonada* cu *arcade* și cu *columnne* rotunde, ce stau de $\frac{3}{4}$ afară din zidul neted.

Linialementele frontispiciului sunt elegante și încântătoare, iar ceva nou la biserici române vor fi ambele „*atice*“, adică înălțarea părților mijlocare ale zidurilor principale peste începutul acoperământului, a căror scop nu este numai d'a înfrumșeța fașada, ci cari au deosebit și un scop constructiv, anume: prin greutatea lor a contrabalansa *presiunea laterală* a cupolei mari.

După spusa Dlui plănuitoriu și arhitect dirigent, întru cât a fost cu puțință a se aduce în concordanță construcțiunea mecanică cu estetica, apoi în compozițiune s'au observat strict regulele despre „*paralelismul diagonalelor*“ și a „*secțiunei aere*“, stabilită de *Euclid* înainte de mii de ani, folosită la minunatele edificii antice elene, perită în decursul veacurilor din conștiința arhitectonică, dar în timpurile mai noi, iarăși descoperită și folosită de cei mai distinși arhitecți moderni ca un secret misterios al estetice arhitectonice.

Față de studiul neterminat al zidirei, de *acustica*, adică de ceva de mare însemnătate la zidiri de biserici, la noi însă nu poate fi vorba. De abia după ce boltele (cerimea) vor fi construite și ferestrele puse, se va vedea întru cât fi va fi succes arhitectului și de astădată a deslega difcila și complicata problemă a acustice. Judecând însă după minunat de succesa acustică a bisericii române dela Doloave, edificată tot prin arhitectul Diaconu, sperăm că și la Alibunariu va succeda.

Cutremurul de pământ, ce s'a simțit vara aceasta aici și în prejur, și carele în comunele învecinate au cauzat multe crepături de ziduri, ba la Ilancea a doborât chiar crucea din vârful turnului bisericii sârbesci, la edificiul nostru bisericesc, mulțămita ceriului, n'au cauzat nici chiar cea mai mică stricăciune. A

Adunarea generală de toamnă

a Comunității de avere, ținută în 9/21 Septembrie a. c.

Luni în 9/21 Septembrie a. c. s'a ținut adunarea generală de toamnă a Comunității de avere, sub conducerea președintelui Ilie Curescu, fiind de față și comitele suprem Emeric de Jakabffy, ca comisariu guvernial.

Comunitatea de avere este o instituțiune de mare importanță pentru foștii grâniceri și astfel cu drept cuvânt dênșii se poartă cu mult interes față de dênșă, și respective față de mersul afacerilor ei, despre cari cu deosebire cu ocașiunea adunărilor generale ni se dă posibilitatea de a ne câștiga informațiune sigură, pe basa căroră apoi se căutăm în viitoriu sau cu încredere și suflet liniscit, sau cu îngrijire.

Adunarea generală de acuma a fost foarte bine cercetată, prezentându-se reprezentanții din toate părțile ale fostului regiment romano-banatic Nr. 13. În număr frumos, și a decurs în cea mai bună ordine și bunăînțelegere, ceea-ce este condițiunea principală pentru progresul fiecărei instituțiuni.

După ce s'a luat la cunoștință darea de samă a comitetului pentru timpul dela ultima adunare generală încoacea, s'a trecut la pertractarea preliminarului pro 1897 a Comunității de avere și a fondului caselor, carele s'a pertractat numai în linialemente generale, căci deși președintele a poftit adunarea generală să între în pertractare specială, totuș aceasta a abstat dela o pertractare specială și intrare în desbaterea amênunțită a tuturor pozițiunilor. Aceasta constituie o frumoasă dovadă despre încrederea în conștiințiositatea și curățenia administrațiunei aceloră, pe cari adunarea generală i-a pus în fruntea lucrărilor.

Preliminarul comunității de avere pro 1897 arată un venit de 116.365 fl. iară spesele se urcă la suma de 94.246 fl., de unde ar resulta un prisos în suma de 22.119 fl. La acest preliminaru adunarea generală a luat hotărîrea, că din acest prisos, dacă el se va arăta așa de favorabil, se poate adauge 2000 fl. la fondul pentru gimnasiu.

După cum se vede deci de aicea preliminarul este pe deplin favorabil, abstrăgând dela aceea împrejurare de asemenea mulțămitoare, că starea cassei se urcă la suma de circa 130.000 fl.

Și preliminarul caselor, lăsate în administrațiunea Comunității de avere, se arată favorabil, căci pe când venitul arată suma de 2680 fl. spesele sunt proiectate în suma de 1078 fl., deci ar resulta un prisos be 1602 fl.

Cu privire la preliminarul comunității de avere se mai obsearvă, că pe lângă prisosul, ce se arată, este a se mai lua în considerare și lemnele de foc, ce se dau fără taxă împăduririlor, și cari reprezintă o sumă de 35.000—40.000 fl. apoi beneficiile: lemne de clădit, ce se dau pe lângă o taxă mică, pășunitul în pădure și pe munți, tot pe lângă o taxă mică etc.

După acestea s'a primit planul despre tăerea lemnelor pe anul 1896/7, planul de silvicultură pro 1897.

S'a votat apoi ca escontentare vèduvei rēposatului magistru silvanal Aurel de Popescu salariul pe un an, de carele s'a bucurat reposatul, adică suma de 1400 fl., iară pentru cei doi oriani ai săi câte 80 fl. pe an până va ajunge etatea de 14 ani. Un semn acesta, că este deplină bunăvoință și nēsuiță la conducătorii și reprezentanții

comunității de avere de a sări întru ajutoriu și de a se îngrijii de soarta familiilor acelor funcționari, cari ajung la vr'o nenorocire, încât familiile lor rămân fără sprijin.

S'a votat mai departe oficiantului Isaia de Stoica un ajutoriu, respective remunerațiune de 100 fl.; iară suma de 700 fl. s'a votat pentru procurarea de puscii pe sama personalului silvic al comunității de avere, în înțelesul dispozițiilor ministeriale, cari puscii se înțelege de sine, vor fi proprietatea comunității de avere.

În comisiunea revězătoare pe anul 1897 s'au ales tot cei de până aci, adecă reprezentanții: Spiridon Șandru, Constantin Burdia și Schram.

În înțelesul ordinei zilei a urmat apoi pertractarea acelor obiecte, cari au intrat după straverirea ordinei zilei și anume: 1) s'a votat vėduvei fostului codrean Pavel Fuicu din Dalboșeț un ajutoriu de 122 fl. 43 cr. pentru acoperirea speselor avute cu morbul și înmormėntaroa lui; 2) s'a acceptat și votat suma de 385 fl. 98 cr. pentru lucrările de asfaltare la edificiul foresteriei din Orșova. Necesitatea întreprinderii acestei lucrări rezultă din faptul, că comuna Orșova a început să asfalteze înprejurul aceluși edificiu, și așa comunitatea de avere e constrinsă a pune și ea în lucrare asfaltarea la numitul edificiu. 3) La recercarea concesionariului ingineriu Albert Domokos din Budapesta, ca la edificarea proiectatei căli ferate Caransebeș-Hațeg să vină și comunitatea de avere cu un ajutoriu de 100.000 fl. în acțiuni, s'a decis, ca numitul ingineriu să fie ajutorat, însă în privința întrebării cum? și cu cât? să se facă la timpul sėu adunării generale propuneri, după ce s'au făcut eruările de lipsă în această cauză.

Esaurindu-se ordinea zilei, înainte de închiderea ședinței, reprezentantul Mihail Blidariu a făcut propunerea, ca să se mulțemiască comisariului guvernial pentru că se interesează de cauzele noastre „mai departe comitetului și binemeritatului președinte al comunității de avere, pentru corecta și esacta administrație a averei noastre comune,“ — care propunere s'a primit cu unanimitate între strigări de „să trăească“.

Cu acestea s'a terminat adunarea generală, și ne putem bucura că, după cum s'a atins și mai sus, a decurs cu demnitate, în ordine și bunăînțelegere. Aici ținem încă a aminti, că toate conclusele s'a luat cu unanimitate.

Reprezentanții adunați au avut ocaziune a se convinge și de astădată, că afacerile comunității de avere le-au depus dēnșii în bune mâni. În special ce privesce pe președintele comunității de avere Ilie Curescu, acesta nu numai este om priceput și foarte bine vėrsat în toate trebile comunității de avere, ca unul care dela înființarea ei a servit-o și a luat parte activă la resolvirea multor cestiuni de mare interes pentru ea, ci este și consciincios, zėlos și lucrătoriu acurat, carele poate servi de exemplu personalului aplicat la comunitatea de avere. Dară un astfel de bărbat se și recere la o instituțiune cum e comunitatea de avere, carea multora este spin în ochi, și bucuros ar vede-o dărăpănându-se. Timpurile sunt grele și astfel la toate posturile avem lipsă de bărbați consciincioși, zeloși și activi, cari sė-și afle bucurie și mân-

găere în acurata și consciincoasa împlinire a datorințelor impuse de postul ce-l ocupă. l.

Din public

Convocare

Adunarea generală din acest an a reuniunii învățătorilor români gr. or. dela școalele confesionale din diecesa Caransebeșului, conform §-lui 17 din statute și a decisiunii luate în ședința comitetului ținută la 4/16 August a. c. se convoacă la Oravița montană pe zilele 13/25 și 14/26 Octomvrie a. c.

La această adunare se invită cu tot respectul:

- a) P. T. Domni membri fondatori, ordinari, ajutători și onorari ai reuniunii,
- b) P. T. reuniuni învățătoresci române,
- c) Toți iubitorii de înaintarea școalelor și a învățământului poporului nostru român.

Programul adunării:

Duminecă în 13/25 Octomvrie înainte de amezii:

1. La 9 oare dimineața toți membrii și participanții se întrunesc în biserica gr. or. rom. din Oravița montană și asistă la sânta liturgie împreună cu chiemarea Duhului sânt.
2. După liturgie întrunire în localitatea destinată pentru ținerea adunării,
3. Deschiderea adunării prin președintele Reuniunii,
4. Raportul general al comitetului despre activitatea s'a în decursul anului espirat,
5. raportul cassariului cu proiectul de budget pe a. 1896/7
6. Raportul bibliotecariului.
7. Alegerea comisiunilor pentru censurarea rapoartelor de sub punct. 4, 5, 6, a unei comisiuni pentru înscriere de membri și încasarea taxelor dela membri și a unei comisiuni speciale.

După amezii

La 3 oare cetire operatelor încurse

Luni în 14/26 Octomvrie înainte de amezii:

8. La 8 oare dimineața referadele comitetului prin referenți speciali asupra temelor lucrute în despărțămintele reuniunii despre „Cestiunea pedepselor în școalele populare“ și „Cestiunea manualalor școlare“
9. La 10 oare la sânta liturgie
10. La 11. oare rapoartele comisuiunilor.

După amezii:

- 11 Defigerea locului pentru adunarea generală viitoare.
- 12 Propuneri din partea membrilor.
- 13 Alegerea biroului și a comitetului pe a. 1896/7.
- 14 Alegerea comisiunii pentru autenticarea procesului verbal.
15. Închiderea adunării.

Bocsa-montană în 1/13 August 1896.

Ioan Ionașiu, m. p.
președintele reuniunii.

Ioan Marcu, m. p.
notariu general al reuniunii.

Convocare.

Prin aceasta subscripții convocăm o conferință în cauza ocupațiilor din islazele comunale de pe teritoriul fostului confiniu militar, aparținătoriu comitatului Caraș-Severin.

Conferința se ține *Mercuri, în 2/14 Octombrie a. c. în Caransebeș la 11 oare 'nainte de amiază în sala comunității de avere.*

La conferință sunt invitați toți reprezentanții comitatului și încă câte un delegat emis din fie-care comună de pe teritoriul sus numit.

Toți on. reprezentanți și delegați sunt poștiți cu totdeainsul de a participa la această conferință cu atât mai vârtos, pentru-că cauza ocupațiilor de mai sus se va pertracta și se va decide în congregația din 3/15 l. c.

Caransebeș, în 24 Sept. (6 Octombrie) 1896.

Ilie Curescu m. p. Tit Hațeg m. p. Mihaiu Popovicu m. p. Dr. Traian Badescu m. p. Constantin Burdia m. p. Ioan Bartolomeiu m. p. Ioan Topal m. p. Patriciu Drăgălina m. p. Iuon Ionașiu m. p.

Varietăți

Ziua numelui Majestății Sale. Din incidentul sărbării numelui Majestății Sale, Duminecă în 22 Septembrie (4 Octombrie) în biserica catedrală s'a făcut după sânta liturgie rugăciunile îndatinat pentru Majestatea Sa Monarhul nostru.

Majestatea Sa împăratul și regele nostru după festivitățile dela Porțile de fer, a plecat în România. Majestății Sale i-s'a făcut pretutindeni, pe unde a trecut și petrecut, primiri entusiaste. Majestatea Sa, oaspele regelui Carol, a stat Luni în București, Marți dimineața a plecat la Cotroceni, unde a fost primit de Principele și Prințesa României. În această zi la oara 1 domnitorii au plecat la Sinaia. Majestatea Sa a stat aci până Mercuri sara.

Scire personală. P. S. S. Domnul episcop diecesan, *Nicolae Popea*, întorcându-se dela Budapesta, unde a luat parte la ședințele casei magnaților, a mers Vineri noaptea, săptămâna trecută, la Băile Erculane pentru continuarea curei.

Dare de samă. *Lista Nr. 136; colectante Oficiul parohial gr. ort. Șemlacul-mare*, au contribuit: Dimitrie Stoila, preot 40 cr., Nicolae Stoila 10 cr., Iustina Stoila 10 cr., Ana Stoila 10 cr., Constantin Baia, învățătoriu 40 cr., Maria Baia 10 cr. Solomia Popovicu, vęd. de preot, 10 cr. *Suma 1 fl. 30 cr.*

Lista Nr. 138 colectante: Oficiul parohial gr. ort. rom. Voivodinț, au contribuit: Ilie Dabicu, preot 1 fl., Treica Petrica 10 cr., Iovan Todor 10 cr. Ioan Miclea,

docinte 50 cr., Ecaterina Miuța 10 cr., Teodor Panciovan 10 cr., Iosif Mocșa 10 cr., Teodor Prodan 10 cr., Pavel Dejan 10 cr., Nicolae Panțu 10 cr., Chirilă Coteț 10 cr., Maxim Vuia, jude comunal 50 cr., Iovan Dejan 10 cr., Nistor Barbos 5 cr., Petru Vuriciu 3 cr., Ieva Fengia 10 cr., Ilie Panciovan, preot 1 fl., Vartolomeiu Panciovan, notariu com. 1 fl., Iulian Miuța 20 cr., Lazar Botoc 10 cr., Mihail Stoiciu 10 cr., Teodor Căpeț 10 cr., Lazar Țeran 10 cr., Marta Panțu 3 cr., Sima Vuia 5 cr., Vasilie Gașpar 10 cr., Toma Dragodan 10 cr., Ioan Doban 3 cr., Pantelemon Luca 10 cr., Nicolae Atnagia 10 cr. *Suma 6 fl. 29 cr.*

Nr. 871 A. 1896.

Publicațiune

Comunitatea de avere are să trimită în școala agronomică din Logoj, pe lângă stipendiștii ei aflători deja în școala agronomică, încă 4 stipendiști.

Ea va solvi pentru fie-care stipendist la an pentru studiu, vipt, cortel, încălzit, luminat și spălătură 150 fl.

Aspiranții pentru această școală trebuie să dovedească:

- Că au trecut de 17 ani.
- Că știu eeti, scrie și socoti.
- Că sunt sănătoși,
- Că au purtare morală bună,
- Aceia, cari încă nu sunt maioreni, au să producă și invoirea părinților sau a tutorilor pentru cercetarea școalei.
- Aceia, cari au servit deja la miliție, au să documenteze aceasta cu pașaportul militar.

În urmarea aceasta sunt provocați toți aceia, cari doresc a cerceta școala agronomică din Logoj pe spelele Comunității de avere a se înfăoșa la comitetul Comunității de avere în 21 Octombrie a. c. la 11 oare a. m. cu cartea de botez, testimoniu școlariu, atestat comunal de moralitate, mai departe aceia cari încă nu sunt maioreni și aceia cari au servit la miliție și cu documentele numite sub punct e și f.

Se mai observă, că tinerii primiți pentru cercetarea școalei agronomice în Logoj au să fie provezuți cu următoarele haine și albituri:

- rënd de îmbrăcăminte pentru toate zilele,
- rënd de îmbrăcăminte pentru Dumineci resp. sărbători,
- pălărie,
- căput de eamnă sau un cojoc scurt,
- cămeși și tot atâtea ismene,

2 cătrînțe,

2 ștergare.

Caransebeș, 8 Octomvre 1896.

Comitetul Comunității de avere.

[83] 1—2

Ilie Curescu m. p.
președinte.

Concurs

Pentru ocuparea postului învățătoresc la școala confesională ort. română din Călina, protopresbiteratul Oraviței, cottul Caraș-Severinului, se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt :

1. Salariu în bani gata 300 fl. v. a.
2. 12 metri de lemne în natură numai pentru învățătoriu.
3. Pentru scripturistică 4 fl.
4. Pentu conferințe 6 fl.
5. 2 jugere de pământ de arătură.
6. Dela fiecare înmormântare, la care va fi poftit, 40 cr.
7. Cortel liber cu grădină de legumi.
8. Pentru vizitarea morților 10 cr.

Cei-ce doresc a reflecta la acest post, sunt poftiți a-și trimite recursele provăzute cu documentele prescise și adresate comitetului parohial din Călina, la oficiul protopresbiteral din Oravița.

Recurenții sunt poftiți a se presenta în vre-o duminică sau sârbătoare în biserică, dar nici decât în ziua de alegere.

Călina în 15 Septembrie 1896.

2—3 [80]

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Pentru ocuparea postului învățătoresc la școala confesională ort. rom. din Agadiciu, protopresbiteratul Oraviței, Cottul Caraș-Severinului, se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt :

1. Salariu în bani gata 300 fl. v. a.
  2. Paușal pentru scripturistică 5 fl.
  3. Spese pentru conferințe 5 fl.
  4. 8 metri cubici de lemne s'au 23 fl. 20 cr.
  5. Cortel natural cu grădină de legumi.
  6. Doauă jugere de pământ de arătură și un juger estravilan.
  7. Dela înmormântări, unde va fi poftit, 20 cr.
- Ceice doresc a reflecta la acest post, sunt poftiți a-și trimite recursele, provăzute cu documentele prescise

și adresate comitetului parohial din Agadiciu, la oficiul protopresbiteral gr. or. rom. din Oravița.

Recurenții sunt poftiți a-se presenta în vre-o duminică sau sârbătoare, dar nu în ziua de alegere.

Agadiciu, în 17. Septembrie 1896.

1—3 [82]

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Pentru postul de învățătoriu la clasa de nou înființată o școalei rom. gr. or. din Zorlenții-Mari, se deschide concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumente :

1. Salariu anual în bani gata 300 fl.
2. Pentru 40 de metri de volum pe sama învățătorului și a școalei 50 fl.
3. Paușal de scripturistică 5 fl.
4. Paușal pentru adunările despărțământului și pentru adunarea generală a Reuniunii învățătorilor 28 fl.
5. Cortel cu jumătate de grădină.

Petenții își vor trimite rugările instruite cu toate documentele la Oficiul protopresbiteral gr. or. din Logoj. Pelângă aceasta dênșii se pot presenta în S. biserică în vre-o Duminică sau sârbătoare, dar nu în ziua de alegere.

2—3 [81]

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Pentru ocuparea postului învățătoresc la școala răsărit. rom. din Goruia, protopresbiteratul Oraviței, cottul Caraș-Severin, se escrie concurs cu termin de 15 zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt :

1. Salariu în bani gata 300 fl.
2. Paușal de lemnn numai pentu învățătoriu 24. fl.
3. Spese pentu conferințe 14 fl.
4. Spese pentu scripturistică 5 fl,
5. Cuartir natural cu grădină de legumi și 2 jugere de pământ.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poftiți a-și trimite recursele, provăzute cu documentele prescise și adresate comitetului parohial din Goruia, la oficiul protopresbiteral răs. român din Oravița până le terminul indigiat.

Recurenții sunt poftiți a-se presenta în comună în vre-o Duminică sau sârbătoare, dar' nu în ziua de alegere.

Goruia în 26 Iunie 1896.

3—3 [79]

Comitetul parohial,

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.